

Досвід впровадження відповідних тестових завдань засвідчує підвищення мотивації курсантів та ефективності вивчення тактико-спеціальної підготовки.

Список бібліографічних посилань

1. Five key principles : Last modified on 21 October 2010 // MOODLE : сайт. URL: https://docs.moodle.org/19/en/five_key_principles (дата звернення: 27.04.2019).
2. Валеев Р. Г. Формування пізнавальної самостійності курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України засобами інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2013. 362 с.
3. Валеев Р. Г., Токар І. Ю. Створення та використання завдань типу drag-and-drop під час викладання спеціальних дисциплін майбутнім поліцейським // Актуальні питання забезпечення публічної безпеки, порядку в сучасних умовах: поліція та суспільство – стратегії розвитку і взаємодії : зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 12 трав. 2018 р.). Маріуполь : ДВНЗ «ПДТУ», 2018. С. 237–239.
4. Валеев Р. Г. Використання інтерактивних візуальних схем під час вивчення поліцейськими тактико-службової підготовки // Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в Україні : зб. матеріалів круглого столу / за заг. ред. А. О. Собакаря. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 16–19.

Надійшла до редколегії 25.04.2019

УДК [37.03:351.741:343.1](477)

В. М. ВЕЛИКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ;

С. М. ІСИЧКО,

викладач кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ВНЗ СИСТЕМИ МВС ДО ПРОВЕДЕННЯ ОЧНОЇ СТАВКИ

Розкрито окремі особливості використання технології тренінгів з метою підготовки майбутніх правоохоронців до проведення очної ставки.

Ключові слова: *очна ставка, тренінг.*

Сучасні вимоги до персоналу Національної поліції України потребують доповнення традиційних методів підготовки, такими, що передбачають чітке дотримання законності, нестандартне мислення, оволодіння емоційними та соціально-психологічними аспектами поведінки, уміння діяти впевнено та брати на себе відповідальність. Вирішення таких завдань потребує інноваційних технологій підготовки поліцейських, які передбачають активні практичні форми та методи. Одною з таких форм є тренінг, як ефективний засіб підготовки професіоналів, діяльність яких відбувається у складних і напружених ситуаціях, які вимагають не лише знань, а й умінь креативного застосування їх на практиці.

Досягнення належного рівня сформованості практичних навичок та креативності проведення може сприяти тренінг з моделювання очної ставки з використанням відеозйомки з подальшим аналізом його результатів. Адже важливою умовою ефективності контролю, аналізу та корекції дій учасників тренінгу є їх невідкладність. Саме відеозйомка забезпечує можливість багаторазового повернення добуць якого моменту тренінгу та його детального аналізу.

У процесі тренінгу повинні використовуватись різноманітні методи та прийоми: індивідуальна та групова робота, презентації, аналізу конкретних ситуації, рольові, ігрові, моделювання ситуацій, вправи на розвиток соціальної перцепції та взаємо- і самопізнання.

Моделювання ситуації очної ставки повинно максимально наближатись до реальних типових умов. Тренінгові мають передувати доведення обов'язкових теоретичних відомостей та інструктажі, які однак, повинні бути мінімально достатніми.

Особлива увага має звертатись на допущені в процесі тренінгу помилки та утруднення, з якими стикається курсант. Аналізові повинні піддаватись дотримання як нормативних, так і психологічних вимог.

Окрім основної навчальної мети у процесі тренінгу бажано досягнути спонукання курсантів до самопізнання та самовиховання професійно необхідних якостей: критичності, самостійності, логічності, гнучкості та оперативності мислення, емоційної стійкості.

Окремі аспекти психологічного обґрунтування тактик проведення очної ставки досліджували Лозовою С. М., Переверзою О. Я., Піскуном Д. М. та ін. [1–3].

Практика проведення очної ставки свідчить, що слідчі стикаються з низкою проблем та недоліків при їх проведенні. Тому перед початком тренінгу варто наголосити на деяких з них:

- уникнення слідчими проведення очної ставки у зв'язку з потребою серйозної підготовки до неї;
- побоювання слідчих, що результати очної ставки можуть зруйнувати раніше зібрану доказову базу;
- невміння слідчих забезпечувати необхідну морально-емоційну «партитуру» очної ставки;
- помилки у виборі тактик проведення очної ставки, невиправдана їх одноманітність;
- не належне використання сучасних технічних засобів: відео- та аудіозаписів, комп'ютерної графіки, імітаторів та моделей тощо під час проведення очної ставки;
- неврахування особливостей очної ставки з участю неповнолітніх осіб та осіб, які мають певні психічні розлади;
- помилки під час проведення очної ставки безпосередньо на місці події, якщо протирічливі покази учасників безпосередньо пов'язані з місцем події і є вірогідність що допитувані по різному сприймають обставини, не можуть точно відтворити певні деталі, по усуненню впливу сторонніх осіб.

До початку тренінгу курсантам слід довести зміст основних етапів підготовки, проведення та викладення результатів очної ставки:

- прийняття слідчим на основі попередньо зібраних даних рішення про необхідність проведення очної ставки;
- психологічний аналіз особи допитуваного залученого до очної ставки (його особистісні риси: спрямованість, темперамент, характер, здібності, досвід, емоційний стан тощо), прогнозування його можливої поведінки та вибір особи, якій першій буде запропоновано давати відповіді;
- виявлення особи, зацікавленої у наданні слідству об'єктивної інформації по справі;
- планування логічно побудованої системи питань, які будуть задані на очній ставці – ці питання повинні взаємодоповнювати одне одне, бути за своєю формою переважно відкритими (такими, що унеможливають однозначні відповіді типу «так», «ні», «згоден» тощо), включати у свій перелік питання-фільтри та питання-пастки; в залежності від психологічних особливостей особи допитуваного і бажаного результату вибір логічного порядку наростання викривальної сили, з початкового, з самого вагомого вирішального доказу, всієї сукупності доказів одночасно;
- передбачення використання допоміжних методів та прийомі управління очною ставкою, впливу на допитуваних, наприклад, використання асоціативного методу; прийому драматизації; провокування, в разі доцільності, конфлікту між допитуваними або його врегулювання в залежності від обставин та потреби досягнення мети слідства. Так, наприклад, у деяких випадках під час проведення очної ставки, з метою досягнення

однозначно об'єктивного результату можливе провокування міні конфлікту поставивши обом сторонам, таке запитання: «Так хто з вас каже неправду?» і це запитання спрямовувати саме добросовісному учаснику провадження, даючи йому зрозуміти, що слідчий засумнівався в тому що він каже правду. Або прямо запитати добросовісного учасника: «То може це Ви даєте неправдиві свідчення?». У цьому випадку добросовісний учасник провадження, намагаючись довести слідчому, що саме він добросовісний допитуваний, може так психічно вплинути на опонента, висловлюючи йому всі подробиці спірних обставин, що останній вимушений буде дати правдиві свідчення;

- підбір матеріальних доказів та планування обставин їх пред'явлення з метою провокування асоціативних реакцій, перевірки причетності допитуваних до розслідуваної справи;

- передбачення відхилень та варіативних програм проведення очної ставки в залежності від поведінки допитуваних;

- попереднє формування психологічної готовності особи до активної позиції, що йде на очну ставку, яка б забезпечила бажану спрямованість її дій в процесі очної ставки;

- прийняття заходів щодо усунення можливого негативного впливу та тиску на допитуваних;

- вибір сприятливого часу та місця проведення очної ставки;

- вибір темпу проведення очної ставки: форсований завершений, з наростаючим темпом, дискретний – розділений на окремі повторні або взаємодоповнюючі допити тощо;

- тактичний вибір логічної послідовності очної ставки: з наростаючою або спадною силою доказів та аргументації, порядком постановки питань від добросовісного допитуваного до того, який уникає відповідей або є нещирим;

- передбачення можливості фіксування не лише вербальної інформації, але й паралінгвістичної (інтонації, темпу мови, пауз, гучності і т. п.), кінетичної (жестів, міміки, пантоміміки), характеру візуального контакту, психофізіологічних реакцій (почервоніння або збліднення шкіри обличчя, тремор, потовиділення, ковтання та ін.).

Важливим моментом, що забезпечує напрямки подальшого оволодіння вміннями проводити очні ставки є підведення підсумків цієї слідчої дії, їх аналіз, постановка нових групових та індивідуальних завдань курсантам.

Так, до основних критеріїв успішності проведення тренінгу можна віднести:

- мотивацію, з якою курсант (курсанти) підійшли до програвання очної ставки;

- емоційні реакції учасників тренінгу на окремі моменти його проведення;

- кількісні та якісні показники когнітивних змін (продемонстровані знання, новіц отримані, здатність самостійно здобувати тощо);

- зміни в поведінці учасників тренінгу.

Висновок. Очна ставка є досить складною слідчою дією, яка потребує серйозної спеціальної психологічної підготовки слідчих до її проведення.

Список бібліографічних посилань

1. Лозова С. М. Тактико-психологічне забезпечення очної ставки : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2004. 207 с.

2. Переверза О. Я. Формування неправдивих показань, система тактичних прийомів їх виявлення і подолання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 1999. 19 с.

3. Піскун Д. М. Очна ставка: тактика і психологічні основи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2009. 20 с.

Надійшла до редколегії 20.04.2019